

"Nasıl Kur'an-ı Hakîmin müteşabihati var; teville muhtaçtır veyahut mutlak teslim istiyor. Ehadisin de Kur'an'ın müteşabihati gibi, müşkülâtı vardır." İzah eder misiniz?

Ayetlerin müteşabihati olduğu gibi hadislerin de vardır. Çünkü ayetlerde anlatılan konular, hadis-i şeriflerde daha tafsilatlı olarak izah edilmiştir. Bundan dolayı Kur'an ayetleri için geçerli olan bir şeyin hadisler için de geçerli olması gayet normaldir.

Çoğu Allah'ın sıfatları, cennet ve cehennem tasvirine dair olan bu hadisler âlimler tarafından tefsir edilmiştir. Fahreddin er-Râzî'nin "*Esâsü't-takdîs*" isimli eseri ayetlerin yanı sıra müteşâbih hadisleri de ihtiva etmektedir.

Mesela, ahir zamanla alâkalı hadislerin bir kısmı müteşabihattir. Yani manası sarih olmayan bir kısım teşbih ve temsillerle anlatılan mecaz ifadelerden ibarettir. Derin ve geniş manaları ihtiva etmektedirler. Onun için **muhkemat** (*dinin kesin emirlerini ifade eden ayet ve hadisler*) gibi tefsir edilmez ve manası herkesce bilinmez. Ancak ilimde derinlik kazananlar tevillerini yapabilirler. Vukuundan sonra da tevilleri anlaşılır.

Sonra gaybla alâkalı hadiselerin bir kısmı Peygamber Efendimize (asm) tafsilatıyla, bir kısmı da mücmel olarak bildirilmiş, o da (asm) kendi içtihadına göre en uygun tarzda tasvir etmiştir.

Diğer taraftan, Resulullah Efendimiz (asm) birçok hakikatleri de teşbihler ve temsillerle anlatmış, bunlar da zamanla avam tarafından hakikat telakki edilmiştir; "**Dünya öküzle balığın üzerindedir.**"(1) hadis-i şerifi gibi.

Bazı hadisler sadece Müslümanları alakadar ettiği, bazıları hilafet merkeziyle tahdit edildiği hâlde, âlimlerce bütün dünyaya şâmil olacak tarzda değerlendirilmiştir. Zikirhânelerin kapatılacağı ve ezan ve kametten Allah kelimelerinin kaldırılacağını beyan eden, "**Bir zaman gelecek, 'Allah Allah' diyen kalmayacak.**"(2) rivayetinde olduğu gibi.

İşte bu ve benzeri hususlar sebebiyledir ki, bu meselelerin içerisinde ancak ilimde derinlik kazanmış âlimler çıkabilir.

Evet, Resûlullah (asm) zaman olmuş teşbih ve temsillere başvurmuştur. Mesela bir gün sohbet esnasındayken bir gürültü işitilmiş, ferman etmişlerdi:

"Bu gürültü, yetmiş seneden beri cehenneme yuvarlanan bir taşın, bu

dakikada cehennemin dibine yetişip düşmesinin gürültüsüdür."

Beş altı dakika sonra birisi gelmiş,

"Yâ Resûlallah! Yetmiş yaşında bulunan filan münafık öldü, cehenneme gitti."(3)

demiş, Resulullah (asm)'ın beliğane kelamının tevilini göstermişti.

Ancak, müteşabih bir ayetin veya hadisin eğer tefsiri, tevil ve tabiri yapılmamışsa o zaman yapılacak şey, o ayet veya hadise itiraz etmek değil, teslim olmak, **"Allah'ın muradı ne ise onu kabul ediyorum."** demektir.

Râsih (ilimde derinleşmiş) âlimler müteşabihleri tevil eder, bununla beraber teslimiyet gösterir ve **"Amenna, Rabbimiz ne murad etmişse inandık."** derler.

İbni Abbas (r.a) ve Mücahid'den bu görüş nakledilir. Mücahid: "Râsih âlimler, tevillerini bilir ve bununla beraber **'Amenna'** derler." der.

Demek ki buradaki teslimiyet, müteşabih ayet veya hadisi, zahir manasıyla almak ve İslam'a aykırı bir görüşe gitmek değildir. **Tefsir, tevil** ve **tabir** edildiği hâlde, yine de Allah'ın muradını kabul etmek ve teslim olmaktır. Ya da tefsir, tevil ve tabir olmasa bile kabul etmektir.

Nitekim bir ayette bu hakikat şöyle ifade edilir:

"Sana bu kitabı indiren odur. Bunun ayetlerinden bir kısmı muhkemdir ki, bu ayetler, kitabın anası (aslı) demektir. Diğer bir kısmı da müteşabih ayetlerdir. Kalplerinde kaypaklık olanlar, sırf fitne çıkarmak için, bir de kendi keyflerine göre tevil yapmak için onun müteşabih olanlarının peşine düşerler. Hâlbuki onun tevilini Allah'tan başka kimse bilmez. İlimde derinleşmiş (râsih) olanlar, 'Biz buna inandık, hepsi Rabbimiz katındandır.' derler. (Bu inceliği) ancak akıl sahipleri düşünüp anlar." (Â-i İmran, 3/7)

Diğer taraftan, Allah Teâlâ insanları tevazuya yöneltmek, kendi mutlak ilmi karşısında acizliklerini ve kulluklarını hatırlatmak, onları imtihan etmek, teslimiyet göstermeye yöneltmek istemektedir. Allah'ın ilminde, kitabında ya da hadislerde olan her şeyi âlimlerin bilmeleri de gerekmez, hem de mümkün değildir. İlim ehlinin bilemedikleri nice şeyler vardır. Bu gibi konularda da Allah'ın muradına teslimiyet, ubudiyetin esasıdır.

Dipnotlar:

-
- 1) bk. Kenzu'l-Ummal, h. no: 15216.
 - 2) bk. Tirmizî, Fiten: 35; Hakim, Müstedrek, IV, 494.
 - 3) bk. Müslim, Cennet: 31 (H. 2844); Müsned, II, 27.